

ОСНОВНІ ЗАСОБИ ЯК КЛЮЧОВИЙ АКТИВ ПІДПРИЄМСТВА

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В роботі проаналізовано особливості визначення економічної сутності основних засобів в нормативно-правових актах та науковій літературі. Узагальнено основні методичні підходи до оцінки основних засобів. Проаналізовано інтенсивний та екстенсивний підходи до управління основними засобами. Визначено напрямки удосконалення управління основними засобами.

Ключові слова: основні засоби; знос; амортизація; управління основними засобами; матеріальні активи; вибуття; оновлення.

Abstract

The theses analyze the features of determining the economic essence of fixed assets in regulatory legal acts and scientific literature. The main methodological approaches to the assessment of fixed assets are summarized. Intensive and extensive approaches to fixed assets management are analyzed. Directions for improving fixed assets management are identified.

Key words: fixed assets; depreciation; depreciation; fixed assets management; tangible assets; disposal; renewal.

Вступ

Вирішальну роль в діяльності будь-якого підприємства відіграють основні засоби, які є основними елементами матеріально-технічної бази та повинні застосовуватись максимально ефективно. В сучасних умовах більшість вітчизняних підприємств відчувають гостру нестачу основних засобів, яка посилюється у зв'язку з військовими діями в Україні. Негативний вплив на функціонування вітчизняних підприємств спричиняє також значна зношеність основних засобів, що пов'язано із відсутністю на підприємствах протягом останніх десятиліть продуманої системи управління основними засобами.

Результати дослідження

В Україні процес управління та обліку основних засобів здійснюється на основі Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», який визначає поняття, класифікацію, процес зносу, амортизації та відновлення основних засобів. Відповідно до П(С)БО 7, «основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)» [1]. Подібне за економічною сутністю визначення категорії «основні засоби» зафіксоване також в Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» [2]. Критерії, що застосовуються до визнання основних засобів, відповідають критеріям, що застосовуються до всіх активів. Таким чином, основний засіб визнається активом, якщо передбачається, що підприємство може отримати певні економічні вигоди від його використання в майбутньому та можна достовірно оцінити його вартість.

Вітчизняні науковці наголошують, що під основними засобами доцільно розуміти засоби праці, які використовуються для впливу на предмети праці для отримання кінцевого продукту [3-4].

Виходячи з визначення активів, основні засоби визнаються в натуральній формі та за собівартістю, тобто в грошовому вираженні при визначенні їх вартості. Собівартість – це вид оцінки, а саме фактична вартість придбання основного засобу, яка є сумою вартості придбання та витрат на експлуатацію або виробництво основного засобу. Оцінка дозволяє нам визначити рівень зносу робочого обладнання та спланувати ремонт та модернізацію основних засобів. При цьому враховується ліквідційна вартість основного засобу – це сума, яку можна отримати від його ліквідації, наприклад,

шляхом здавання верстатів на вторинну переробку. Зазвичай ліквідаційна вартість основного засобу, який досяг свого терміну корисного використання, не перевищує 10% від його первісної вартості, і багато компаній навіть не враховують її. При завершенні терміну корисного використання основного засобу, його частіше всього списують шляхом реалізації за ліквідаційною вартістю. Фактично, ліквідаційна вартість є оціночною вартістю активу, якби його розібрали та продали по частинах. Актив може застаріти, і в цьому випадку його можна списати без отримання оплати. У цьому випадку основний засіб списується з балансу, оскільки він більше не використовується компанією.

Ефективність управління основними активами компанії необхідно розглядати з точки зору ефективності його господарської діяльності. Оскільки основні засоби використовуються протягом тривалого періоду, їхня вартість поступово зменшується через фізичний знос, а перенесення вартості основних засобів на вироблену продукцію, виконані роботи та надані послуги відбувається шляхом розрахунку амортизації.

Одним із ключових індикаторів підвищення ефективності управління основними засобами є зростання обсягів виробництва. За незмінної кількості обладнання обсяг випуску залежить від двох складових:

- екстенсивності використання, тобто повноти використання фонду робочого часу (за зміну, добу, місяць);
- інтенсивності використання, тобто повної реалізації потенційної потужності обладнання у встановлені проміжки часу.

Таким чином, підвищення ефективності використання основних засобів можливе як за рахунок інтенсифікації, так і за рахунок розширення екстенсивного використання наявного обладнання. Відповідно, існують два основні напрями удосконалення управління: інтенсивний та екстенсивний.

До інтенсивних напрямів покращення використання основних засобів належать:

- автоматизація та механізація виробничих процесів;
- модернізація та технічне переозброєння підприємств;
- удосконалення технологічних процесів;
- скорочення тривалості виробничого циклу;
- впровадження передових методів організації й управління;
- підвищення кваліфікації та професійного рівня персоналу.

Екстенсивні напрями передбачають:

- зменшення простоїв обладнання шляхом своєчасного забезпечення матеріалами, сировиною та якісним технічним обслуговуванням;
- збільшення кількості машинозмін та зниження втрат робочого часу;
- поповнення парку обладнання.

Підвищення ефективності управління основними засобами є одним із ключових завдань підприємства, оскільки результати цього процесу визначають його фінансову стійкість і конкурентоспроможність. Рациональне використання основних засобів безпосередньо впливає на збільшення обсягів виробництва, зростання чистого прибутку та загальний економічний стан підприємства.

У ринкових умовах система управління основними засобами спрямована на максимізацію їх продуктивності, підвищення фондовіддачі, зменшення капіталомісткості продукції та запобігання передчасному старінню обладнання. Одним із основних завдань такої системи є зниження витрат на обслуговування та забезпечення стабільної роботи виробничих фондів.

Висновки

Отже, основні засоби – це матеріальні активи різних типів, що є невід'ємною частиною виробничого процесу та основою для створення капіталу. Вирішальним фактором конкурентної переваги компанії є ефективне управління використанням основних засобів, а саме здатність компанії швидко реорганізувати управлінський вплив, приймати та впроваджувати рішення, що відповідають сформованим економічним умовам, щодо управління процесом оцінки основних засобів компанії. Це необхідно для підтримки інноваційної діяльності компанії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 Основні засоби : Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>.

2. Основні засоби: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 від 1.01.2009. URL: http://www.minfin.gov.ua/document/92427/МСБО_16.
3. Джеджула В. В., Єпіфанова І. Ю., Волоська Н. Р. Сутність поняття «основні засоби». Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2016. № 4 (04). С.127-131.
4. Єпіфанова І., Ткачук Л., Беркатюк Ю. Теоретичні та методологічні аспекти управління основними засобами будівельних підприємств. *Інновації та сталий розвиток*. 2022. №2(4). С. 94-100. <https://doi.org/10.31649/ins.2022.4.94.100>

Ткачук Людмила Миколаївна – к.е.н., доцент кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: ludatkachuk2017@gmail.com.

Рудь Владислав Валерійович – студент групи МФКД-24м, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, rudvv@gmail.com

Tkachuk Lyudmila M. – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Department of Finance and Innovation Management, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa, e-mail: ludatkachuk2017@gmail.com.

Rud Vladyslav V. - student of the MFKD-24m group, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: rudvv@gmail.com